

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา รูปแบบ เนื้อหา และวิธีการเทศน์มหาชาติในยุคปัจจุบัน และเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการเทศน์มหาชาติไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทย วิธีการดำเนินการวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระนักเทศน์ที่มีความชำนาญการในการเทศน์ จำนวน 17 รูป และพระผู้จัดการเทศน์ จำนวน 14 รูป ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า การเทศน์มหาชาติในยุคปัจจุบันมีรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการเทศน์ที่หลากหลายที่พระนักเทศน์หรือพระธรรมกถึกใช้ในการเผยแผ่ธรรมะเพื่อให้ได้รับความสนใจจากพุทธศาสนิกชน ดังนี้

1. รูปแบบการเทศน์มหาชาติ มี 4 ประเภท คือ รูปแบบการจัดเทศน์มหาชาติ รูปแบบการนิมนต์พระเทศน์มหาชาติ รูปแบบการจัดสถานที่เทศน์มหาชาติ และรูปแบบการจัดธรรมาสน์เทศน์มหาชาติ

1.1 รูปแบบการจัดเทศน์มหาชาติ แบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการเทศน์แบบเรียงกัณฑ์ และรูปแบบการเทศน์แบบประยุกต์ ซึ่งรูปแบบการเทศน์แบบประยุกต์นี้ ยังแบ่งออกเป็น การเทศน์แบบประยุกต์ 2 ธรรมาสน์ การเทศน์แบบประยุกต์ 3 ธรรมาสน์ การเทศน์แบบประยุกต์ 6 ธรรมาสน์ และการเทศน์แบบประยุกต์ 13 ธรรมาสน์

1.2 รูปแบบการนิมนต์พระเทศน์มหาชาติ มี 3 รูปแบบ คือ เจ้าอาวาสวัดเป็นผู้นิมนต์พระนักเทศน์ เจ้าอาวาสวัดมอบหมายให้พระผู้รับผิดชอบเป็นผู้นิมนต์ และผู้ที่ป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์เป็นผู้นิมนต์ การเลือกนิมนต์พระเทศน์มหาชาติของแต่ละวัดนั้น ไม่เหมือนกัน บางวัดเลือกนิมนต์พระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของญาติโยม บางวัดเน้นนิมนต์พระนักเทศน์ที่อยู่ในวัดเป็นหลัก

1.3 รูปแบบการจัดสถานที่เทศน์มหาชาติ แยกออกเป็นสองส่วน คือ การจัดเตรียมสถานที่ภายนอกบริเวณสถานที่เทศน์ และการจัดเตรียมสถานที่ภายในสำหรับพระเทศน์และผู้ที่นั่งฟัง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การจัดสถานที่เทศน์มหาชาติของแต่ละวัดมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน ได้แก่ วัดพระเชตุพน วัดราชสิทธิาราม วัดสังข์กระจาย วัดสุวรรณาราม วัดคลอง

เคยใน วัดท่าพระ วัดสะพาน วัดวิจิตรการนิมิต วัดประดิษฐาราม และวัดนาคปรก มีการจัดสถานที่เทศน์มหาชาติคล้ายกัน มีต้นกล้วยต้นอ้อยประดับตกแต่งกันอย่างเต็มที่ ส่วนวัดสุทัศนเทพวราราม วัดอรุณราชวรารามและวัดระฆังโฆสิตารามนั้น สถานที่สำหรับจัดการเทศน์มหาชาติมีข้อจำกัดเพราะจัดในวิหารซึ่งมีโบราณวัตถุมากจึงจัดได้พอเป็นพิธีเท่านั้น

1.4 รูปแบบการจัดกรรมาสน์เทศน์มหาชาติ ของวัดต่าง ๆ มีความคล้ายคลึงกันอยู่หลายวัด คือมีการจัดแต่งกรรมาสน์ให้ดูสวยงามโดยนำต้นกล้วยต้นอ้อยมาผูกไว้ที่กรรมาสน์ให้ดูเหมือนว่ากรรมาสน์นี้อยู่ในป่าหิมพานต์ หรือตั้งอยู่ในเขาวงกตที่บำเพ็ญพรตของพระเวสสันดร มีเพียง 3 วัดเท่านั้นที่มีความแตกต่างกัน คือวัดสุทัศนเทพวรารามและวัดอรุณราชวรารามที่จัดเทศน์มหาชาติในวิหารหลวง ส่วนวัดระฆังโฆสิตารามก็จัดเทศน์มหาชาติในพระอุโบสถทางวัดจึงไม่มีการจัดแต่งกรรมาสน์ มีแต่การตกแต่งที่ตั้งเครื่องกัณฑ์เทศน์ให้ดูเป็นระเบียบเรียบร้อยและสวยงามเท่านั้น

2. เนื้อหาเทศน์มหาชาติ แบ่งเป็น ที่มาของเนื้อหาเทศน์มหาชาติ และเนื้อหาของเทศน์มหาชาติ เนื้อหาของเทศน์มหาชาติ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ เนื้อหาในคัมภีร์เทศน์มหาชาติ และเนื้อหานอกคัมภีร์เทศน์มหาชาติ ในส่วนของเนื้อหานอกคัมภีร์เทศน์มหาชาติ แบ่งเป็นบทเหล่านั้นอกที่มีเนื้อความเกี่ยวข้องกับเรื่องมหาชาติ และบทเหล่านั้นอกที่มีเนื้อความนอกเรื่องมหาชาติ แล่นอกที่มีเนื้อความนอกเรื่องมหาชาติ แบ่งเป็น 6 ประเภท ได้แก่ แล่นอกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชาดกในเรื่องพระเจ้าสิบชาติ แล่นอกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธประวัติ แล่นอกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับนิทานชาดก แล่นอกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน แล่นอกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวรรณคดี และแล่นอกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคำสอน

3. วิธีการเทศน์มหาชาติ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แบ่งตามท่วงทำนอง และแบ่งตามเนื้อเรื่อง วิธีการเทศน์มหาชาติแบ่งตามท่วงทำนอง แบ่งเป็น 2 แบบ คือ การเทศน์มหาชาติทำนองหลวง และการเทศน์มหาชาติทำนองราษฎร์ วิธีการเทศน์แบ่งตามเนื้อเรื่อง แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ วิธีการเริ่มเรื่อง วิธีการดำเนินเรื่อง และ วิธีการจบเรื่อง

อภิปรายผล

จากการสัมภาษณ์พระนักเทศน์และพระผู้จัดเทศน์ทั้งหมดให้ความคิดเห็นคล้ายกันว่า การที่จะจัดเทศน์มหาชาติให้ประชาชนเกิดความศรัทธาและมีส่วนร่วมในการจัด ทางวัดต้องจัดเทศน์มหาชาติเป็นประจำและต้องให้พระในวัดมีส่วนร่วมทุกรูป โดยให้ถือเสมือนว่างานเทศน์

มหาชาติเป็นประเพณีที่วัดจะต้องจัด และที่สำคัญทางวัดที่จัดให้มีเทศน์มหาชาติจะต้องรู้จักธรรมเนียมและทำนองของการเทศน์ด้วย

ธรรมเนียมหมายถึง รูปแบบในการจัดการนั่นเอง เช่น รูปแบบในการจัดเทศน์ว่าจะมีเทศน์แบบไหน แบบเรียงกัณฑ์ แบบประยุกต์ 2-3 หรือ 6 ธรรมาสน์ หรือจะมีเทศน์แบบประยุกต์แบบมีตัวแสดงประกอบ เป็นต้น ผู้จัดจะต้องวางแผนไว้ตั้งแต่แรก และนอกจากนั้นผู้จัดยังจะต้องรู้เรื่องรูปแบบของการจัดสถานที่ว่า จะจัดสถานที่อย่างไรในงานนั้น ๆ จึงจะเหมาะสม เช่น การจัดศาลาการเปรียญทั้งด้านนอกและด้านในให้สอดคล้องกับบรรยากาศของการเทศน์มหาชาติ แม้แต่รูปแบบการจัดตั้งธรรมาสน์ก็ต้องรู้และดูให้เหมาะแก่กาลเทศะด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบของการนิมนต์พระเทศน์ก็เป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่ผู้จัดหรือทางวัดจะต้องเข้าใจ ว่าพระนักเทศน์รูปใดถนัดหรือชำนาญกัณฑ์ใด เมื่อนิมนต์พระได้ถูกกัณฑ์ตามที่ท่านถนัดท่านก็จะว่าได้ถูกทำนองและถูกต้องตามธรรมเนียม งานเทศน์มหาชาติที่เตรียมการไว้เป็นอย่างดีถือว่าสำเร็จไปกว่าครึ่งทาง

ในด้านเนื้อหาของการเทศน์มหาชาติที่พระนักเทศน์ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ มีความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์พระนักเทศน์ทุกรูปสอดคล้องกันว่า เนื้อหาของการเทศน์มหาชาติยังคงรักษาเนื้อความในคัมภีร์อยู่ แต่บางครั้งก็มีแหล่งเทียบเนื้อมาผสมบ้างเพื่อเอาใจคนรุ่นใหม่ แต่ส่วนมากการแห่ล้นนอกหรือแห่ล้นลาดจะเป็นการเทศน์มหาชาติตามต่างจังหวัดหรือตามวัดราษฎร์ต่าง ๆ ส่วนพระนักเทศน์ในกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะตามพระอารามหลวงขนาดใหญ่ นั้น เนื่องจากมีการจัดเทศน์มหาชาติทุกปี คนฟังมีความเข้าใจในเนื้อหาแล้ว จึงไม่มีใครจะมีแห่ล้นนอกคัมภีร์มากนัก ทุกวัดจึงยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีการเทศน์มหาชาติไว้ได้อย่างเคร่งครัด

ในเรื่องวิธีการเทศน์มหาชาตินั้น จากการสัมภาษณ์ทั้งพระนักเทศน์และพระผู้จัดเทศน์มีความเห็นตรงกันว่าวิธีการเทศน์มหาชาติแบ่งออก 2 ประเภท คือ แบ่งตามท่วงทำนอง และแบ่งตามเนื้อเรื่อง วิธีการเทศน์มหาชาติแบ่งตามท่วงทำนอง แบ่งเป็น 2 แบบ คือ การเทศน์มหาชาติทำนองหลวง การเทศน์มหาชาติทำนองราษฎร์ วิธีการเทศน์แบ่งตามเนื้อเรื่อง แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือวิธีการเริ่มเรื่อง วิธีการดำเนินเรื่อง และ วิธีการจบเรื่อง ในส่วนของวิธีการเริ่มเรื่อง พระนักเทศน์และพระผู้จัดเทศน์ทุกรูปมีความเห็นว่าแล้วแต่ความถนัดหรือความสามารถของแต่ละรูป และนอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับรูปแบบของการจัดเทศน์ด้วย คือ เทศน์แบบเรียงกัณฑ์ก็อย่างหนึ่ง เทศน์มหาชาติแบบประยุกต์ก็อีกอย่างหนึ่งซึ่งแต่ละรูปต่างก็มีความถนัดและความชำนาญแตกต่างกัน

ส่วนวิธีการดำเนินเรื่องก็เช่นกัน จากการสัมภาษณ์ได้ความว่า แล้วแต่ความสามารถหรือความถนัดของแต่ละรูป แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันของการเทศน์มหาชาติคือการเน้นเสียงร้องเป็น

ทำนองแห่ โดยการนำเสนอเป็นทำนองต่าง ๆ มีการใช้ภาษาที่สอดแทรกอารมณ์ว่าตอนใดเป็นความสุขหรือตอนใดเป็นความทุกข์โดยใช้เสียงแห่เป็นสื่อในการบอกเล่า พระผู้เป็นนักเทศน์ต้องแห่ให้ถูกทำนองและถูกธรรมเนียมตามแบบโบราณด้วย ไม่ใช่พระนักเทศน์นี้ก็อยากว่าแห่อะไรก็แห่ได้ตามใจชอบ พระนักเทศน์ต้องรู้ว่าตอนนี้กำลังเทศน์กัณฑ์ไหนต่อเนื่องด้วยเรื่องอะไร เรียกว่าต้องแห่ให้เหมาะเจาะเหมาะสมจดถูกบทและถูกแบบด้วย

ในวิธีการจบเรื่องนั้น จากการสัมภาษณ์พระนักเทศน์สรุปได้ว่า บางรูปเน้นเรื่องการบรรยายให้ความรู้ในตอนจบ แต่บางรูปก็จบด้วยแห่ลาเป็นการให้พรผู้ฟัง ทั้งนี้และทั้งนั้นขึ้นอยู่กับความถนัดของแต่ละรูป จะถือเอาเป็นมาตรฐานคงยังไม่ได้แต่สิ่งที่เหมือนกันก็คือ แต่ละรูปจะพยายามจบให้ดีที่สุดสำหรับการเทศน์มหาชาติแต่ละครั้งเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจและประทับใจ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบปัญหาและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. เทศน์มหาชาติยังขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบ แม้พระเถระผู้ใหญ่ที่มีอำนาจทางการปกครอง ก็ให้ความสำคัญน้อยมาก คณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญกับการเทศน์มหาชาติ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมการเทศน์มหาชาติอย่างจริงจังให้แก่พระนักเทศน์ที่สนใจและมีความสามารถ เพื่อให้พระนักเทศน์เหล่านี้มาเทศน์สอนประชาชนให้รู้จักเสียสละ ให้คนในสังคมรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว ควรฝึกให้คนรู้จักให้ ฝึกจิตใจให้รู้จักพอ เน้นการสร้างพระนักเทศน์ให้สอนคนดีกว่าเน้นการสร้างวัด เพราะปัจจุบันวัดในเมืองไทยมีมากถึง 34,183 วัด การสร้างวัดจึงไม่ใช่สิ่งจำเป็น แต่การสร้างพระนักเทศน์มหาชาติเพื่อให้มีความสามารถในการเทศน์สอนประชาชน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง คนยุคใหม่จะได้รู้และเข้าใจในเรื่องบาปบุญคุณโทษมากขึ้น ให้เป็นผู้คิดแต่เรื่องที่ดี พูดแต่เรื่องที่ดี ทำแต่เรื่องที่ดีตามคำสอนในพระพุทธศาสนา การเทศน์มหาชาติเป็นกระบวนการเผยแผ่อีกทางหนึ่ง ที่ใช้หลักการเทศน์สั่งสอนให้คนเกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาซึ่งกล่าวไว้ว่ามีอยู่สามอย่าง คือ รุขปมานิกา ถือเอารูปเป็นสำคัญ รัมภ์มานิกา ถือเอาหลักธรรมคำสอนเป็นสำคัญ โฆสปมานิกา ถือเอาเสียงที่ไพเราะเป็นสำคัญ และคนที่มาฟังเทศน์มหาชาตินั้นเป็นมวลชนที่บริสุทธิ์เป็นศรัทธาที่เกิดขึ้นเองไม่มีใครบังคับ เพราะพระนักเทศน์มหาชาติส่วนมากเป็นพระธรรมดาไม่มีอำนาจทางการปกครอง มีแต่ความสามารถในการเทศน์มหาชาติเท่านั้น โยมจะฟังก็ได้ไม่ฟังก็ได้ไม่ต้องเกรงใจ ฟังกันด้วยศรัทธาจริง ๆ เทศน์ดีก็ฟังเทศน์ไม่ดีก็ไม่ฟัง ไม่เหมือนโยมที่มานั่งฟังพระผู้ใหญ่เทศน์ส่วนมากเป็นมวลชนที่ทางวัดต้องเกณฑ์ให้มาตอนรับให้มาฟังพระผู้ใหญ่เทศน์ ถ้าเทศน์แล้วไม่มีคนฟังทางวัดกลัวพระผู้ใหญ่เสียหน้าต้อง

เกณฑ์กันมาให้เยอะเข้าไว้ ท่านเทศน์ดีก็ต้องฟัง เทศน์ไม่ดีก็ต้องฟัง ห้ามนั่งหลับห้ามรีบกลับบ้าน เพราะฉะนั้นการเทศน์มหาชาติก็คงไม่ไร้สาระเสียทีเดียว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าพระเถระผู้ใหญ่ไม่น่ามองข้าม น่าจะให้การสนับสนุนพระเทศน์มหาชาติบ้าง

2. ควรสร้างโรงเรียนฝึกพระเทศน์มหาชาติอย่างจริงจัง และให้โอกาสพระที่ฝึกเทศน์ได้ ขึ้นธรรมาสน์เทศน์บ้าง เป็นการฝึกเทศน์และหาประสบการณ์ไปในตัว เช่น มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรเปิดหลักสูตรการสอนเทศน์มหาชาติในระดับปริญญาตรีด้วย โดยให้ถือว่าเป็นวิชาเลือก เหมือนหลักสูตรปริญญาโท ที่ให้นักศึกษาเลือกทำวิทยานิพนธ์เรื่องมหาชาติได้

3. หากเปิดการสอนเทศน์มหาชาติเป็นวิชาเลือก ควรเชิญอาจารย์พิเศษที่มีประสบการณ์ในการเทศน์มหาชาติ หรือเป็นพระนักเทศน์มหาชาติที่มีชื่อเสียงมาสอนบ้าง ไม่ควรให้ฆราวาสสอนพระ เพราะฆราวาสไม่มีประสบการณ์ตรงในการเทศน์พอที่จะมาสอนพระได้

4. พระที่จะเป็นนักเทศน์ควรฝึกฝนการอ่าน การฟัง และหมั่นค้นคว้าเพื่อเป็นแนวทางไปสู่การเป็นนักเทศน์ระดับแนวหน้า และควรรักษาทำนองเทศน์มหาชาติให้อยู่ครบทั้ง 13 กัณฑ์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมไปสู่คนรุ่นหลัง ๆ

5. พระนักเทศน์มหาชาติควรศึกษาเรื่องกาลเทศะ และฝึกฝนการใช้ภาษาให้ถูกต้องโดยใช้ภาษาง่าย ๆ ให้นักฟังฟังแล้วเข้าใจจะได้ประโยชน์มาก นอกจากนี้พระนักเทศน์มหาชาติควรศึกษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทยรวมทั้งส่งเสริมและสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นวิถีชีวิตของคนไทยไว้ให้ยั่งยืนสืบไปด้วย

6. จากการสัมภาษณ์พระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียงในยุคปัจจุบัน ท่านได้ฝากข้อคิดไปถึงนักเทศน์รุ่นใหม่ว่า พระนักเทศน์ในยุคปัจจุบัน ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเทศน์มหาชาติอย่างถูกต้อง ต้องค้นคว้าหาความรู้อย่างต่อเนื่อง หมายความว่าพระนักเทศน์มหาชาติต้องมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ทางโลกอย่างน้อยควรจะเรียนให้จบปริญญาตรีขึ้นไป ทางธรรมอย่างน้อยต้องจบนักธรรมชั้นเอกขึ้นไป จะเป็นนักเทศน์มหาชาติที่ดีได้ต้องรู้กว้าง รู้ลึก ต้องเข้าใจและต้องเข้าถึงเทศน์มหาชาติด้วย เช่น ต้องรู้ให้กว้าง หมายความว่าพระนักเทศน์ต้องรู้จริงด้วยการค้นคว้าจากตำราให้มาก ทั้งเนื้อนอกและเนื้อใน รู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด ต้องรู้ถึงความเชื่อวัฒนธรรมประเพณีประจำท้องถิ่นที่เราจะไปเทศน์ด้วย ไม่ใช่เพียงแต่จำคนอื่นเขาพูดมาแล้วก็คิดว่าตัวเองทำถูก ต้องเป็นนักค้นคว้าศึกษาตลอดชีวิต ต้องรู้ให้ลึกหมายความว่าต้องรู้ทั้งรูปแบบในการเทศน์มหาชาติ เนื้อหาที่จะนำมาเทศน์ว่าผิดหรือถูก เหมาะสมกับสถานที่และกาลเทศะหรือไม่ ต้องรู้ลึกทั้งธรรมเนียมและทำนองว่า วิธีการเทศน์ในยุคปัจจุบันเป็นอย่างไร พระนักเทศน์ต้องเข้าใจถึงความเป็นไปของสังคม ว่าสถานที่เทศน์นั้นอยู่ในชนบทหรือในเมือง เพื่อการวางคนได้อย่างเหมาะสมกับสถานที่และโอกาส ต้องเข้าถึง หมายความว่า เข้าถึงความรู้ความจริงในธรรมะ พระนักเทศน์ต้องยึดหลัก

ความถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญ ความถูกต้องในที่นี้หมายถึงให้ยึดหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลัก ต้องรู้ด้วยว่าพุทธศาสนาในเมืองไทยเป็นพุทธศาสนาแบบเถรวาท ไม่ใช่มหายาน หรือพราหมณ์ เนื่องจาก ในยุคปัจจุบันมีความเข้าใจไขว้เขวไปมาก เช่น การแห่ของพระเทศน์ที่ออกตามลือที่วิมีการนำเอาปีพาทย์เข้ามาผสมคอดีเป็นจังหวะกับการเทศน์แห่ ซึ่งทำให้โยมที่ฟังและชมเข้าใจคลาดเคลื่อน ในขณะที่ผู้วิจัยนำแบบสอบถามออกภาคสนามนั้น มีท่านผู้รู้เป็นจำนวนมากไม่เห็นด้วยกับการกระทำของท่านเหล่านั้น และท่านผู้รู้ก็ให้เหตุผลว่าเราเป็นพุทธแบบเถรวาท มีข้อห้ามไว้ในทางวินัย หรือแม้แต่ศีล 10 ซึ่งเป็นศีลที่สามเณรรักษา ข้อที่ 7 ถือเป็นข้อห้ามว่า เว้นจากการฟ้อนรำขับร้อง บรรเลงดนตรี ดูการละเล่นอันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์ ท่านผู้รู้หลายท่านฝากคำถามมาถึงพระนักเทศน์ที่ทำอย่างนั้นว่ารู้เรื่องข้อห้ามเหล่านี้หรือไม่ เพราะคุณลักษณะการเทศน์ของท่านแล้วเหมือนพระแสดงจำอวด พาให้เข้าใจว่าพระเทศน์ก็ไม่มีความรู้ คนฟังคนดูก็ไร้การศึกษาธรรมอย่างถ่องแท้ แม้แต่ทางฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่มีใครคิดตักเตือนเลย จากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยพยายามค้นคว้าเรื่องนี้อยู่นาน แต่ก็ไม่พบว่ามีพระวินัยหรือมีกฎหมายอะไรให้ออกอนุญาตไว้ พบแต่ข้อห้าม จึงขอตอบท่านผู้รู้ทั้งหลายพร้อมด้วยพระนักเทศน์และพระผู้จัดเทศน์มหาชาติว่า เห็นมีแต่ข้อห้ามยังไม่มีขออนุญาต อีกประการหนึ่งเรื่องที่พระนักเทศน์บางรูปบางคณะได้นำเอาวงปีพาทย์เข้ามาบรรเลงในขณะที่ตัวท่านเองกำลังแห่ คงเป็นเพราะท่านเหล่านั้นขาดความรู้ว่าสิ่งใดผิดหรือสิ่งใดถูก หรืออีกประการหนึ่งท่านอาจต้องการนำเสนอสิ่งที่แปลกไปจากเดิมเพื่อเรียกความสนใจจากคนดูหรือคนฟังก็ได้ แต่การกระทำดังกล่าวมีผลเสียตามมา คือคนที่ไม่รู้ต่างให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก ทำให้รูปแบบและวัตถุประสงค์ของการเทศน์มหาชาติเปลี่ยนไป และเป็นการฝืนพระวินัยอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์

ตรงนี้อยกตัวอย่างพระสารีบุตรซึ่งเป็นคนดีมีปัญญามากเพื่อเป็นกรณีศึกษา เรื่องมีอยู่ว่าก่อนที่ท่านจะมาบวชในพระพุทธศาสนาในพุทธประวัติกล่าวว่า เมื่อพระสารีบุตรได้ดวงตาเห็นธรรมแล้วจึงกลับไปยังสำนักพระอาจารย์ของตน และด้วยความปรารถนาดีต่อพระอาจารย์จึงชวนพระอาจารย์ให้ไปบวชที่สำนักของพระพุทธเจ้าด้วยกัน ต่อไปจะได้บรรลุธรรมอันวิเศษ ฝ่ายพระอาจารย์ของพระสารีบุตร จึงถามพระสารีบุตรว่า ระหว่างคนมีปัญญากับคนโง่ใครมีมากกว่ากัน พระสารีบุตรก็ตอบว่าคนโง่มีมากกว่า ท่านพระอาจารย์ของพระสารีบุตรจึงกล่าวว่าถ้าอย่างนั้นเธอจงไปยังสำนักของพระสมณโคดมเถอะ ส่วนเราจะยังอยู่ที่นี้ เพราะคนโง่ยังมีอีกมากมาย อย่างไรเสียคนโง่เหล่านั้นก็ยังคงมาสู่สำนักของเรา ตรงนี้จะเห็นได้ว่าอันคนดีมีปัญญาก็ยินดีที่จะไปอยู่ด้วยกัน ส่วนคนที่มีความรู้ไม่ค่อยปัญญาที่ยินดีที่จะอยู่ในกลุ่มของตน ถึงแม้ใครจะมาชวนก็ไม่ยินดีที่จะไปอยู่ด้วย เช่นเดียวกันถ้าพระนักเทศน์มหาชาติที่มีความรู้ไม่พอใจที่จะเป็นเช่นนั้นโดยที่ไม่คิดจะเปลี่ยนแปลงใด ๆ ไม่พัฒนาไม่หาความรู้เพิ่มเติม เมื่อเทศน์มหาชาติก็ไม่คำนึงถึงข้อเสียหาย

ต่อส่วนรวม นานเข้าก็จะมีข้อผิดพลาดให้คนนำไปวิพากษ์วิจารณ์ในทางไม่ได้ได้ ที่ยกเรื่องนี้มาประกอบกับงานวิจัยก็เพื่อต้องการให้เป็นกรณีศึกษาในภายภาคหน้าสืบต่อไป

7. เทศน์มหาชาติที่ผู้วิจัยได้ค้นคว้าทางด้าน รูปแบบ เนื้อหา และวิธีการเทศน์มหาชาติในยุคปัจจุบันนั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของงานเทศน์มหาชาติเท่านั้น ยังมีเรื่องให้นำศึกษาอยู่อีกหลายประเด็น ขอฝากไว้ให้พระนักเทศน์มหาชาติที่มีชื่อเสียงได้ช่วยค้นคว้าเพิ่มเติมในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์และเพิ่มพูนความรู้ในทางด้านวิชาการต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี